

Het Verdrongen Land van
Saeftinghe is het grootste
brakwaterschor van
West-Europa (foto: RIKZ).

Herstel zoet-zoutovergangen

Natuurlijke zoet-zoutovergangen zijn een onmisbaar onderdeel van het watersysteem van Laag-Nederland. Herstel van de zoet-zoutovergangen biedt interessante mogelijkheden voor het verbeteren van de waterkwaliteit, het vergroten van de biodiversiteit en het herstellen van de migratie van waterdieren binnen en tussen estuaria, rivieren, plassen, kleine binnenwateren en binnendijkse moerasgebieden. De artikelen in dit themanummer tonen aan dat er veel kennis aanwezig is om de benodigde herstelmaatregelen effectief uit te kunnen voeren en dat er bij de reeds uitgevoerde projecten aansprekende resultaten worden behaald. Voor de komende jaren staan diverse grote en ingrijpende herstelprojecten op de rol, zoals het Haringvliet, het Krammer-Volkerak en het Lauwersmeer. De uitvoering van deze projecten vereist een goede samenwerking tussen rijk, provincies en waterschappen en een nieuwe manier van omgaan met verzilting door de betrokkenen in de streek. Even wennen dus...

**Joost Backx,
Herman Haas,
Marie-Louise Meijer,
Piet van der Reest
& Isa Schimmel**

In een uitgebreide inventarisatie in 2000 (Lensink & Gerits, 2000) zijn 167 projecten beschreven die alle gericht zijn op herstel van (delen) van zoet-zoutovergangen. Anno 2000 was eenderde hiervan uitgevoerd. Dit betreft dan vooral kleine en middelgrote projecten. De uitgevoerde projecten tonen aan dat het 'natuurrendement' van de maatregelen groot is. Voorbeelden hiervan zijn de Van Haftenpolder (Beijersbergen & van der Reest, dit nummer), de polder Breebaart (Peletier et

al., dit nummer), en diverse projecten zoals het baggeren van brakke wateren en het passeerbaar maken van stuwen voor trekvisserij. Voor meer structurele, duurzame oplossingen zijn maatregelen op systeemniveau nodig. Dat zien we in gebieden als de Prunje (Beijersbergen & van der Reest, dit nummer), de Kerf (Kiezebrink, dit nummer), de monding van de IJzer (Hoffmann, dit nummer) en Kroons Polders, waar processen worden hersteld en waarbij het watersysteem reageert met een goede waterkwaliteit en een hoge biodiversiteit. Wat betreft de effectiviteit van de projecten is er dus alle aanleiding om verder te gaan op de ingeslagen weg.

Zoet-zoutovergangen herstellen betekent echter ook het aanpassen van de waterbeheersing. Het kan gaan om grote ingrepen, zoals een ander beheer van de Spuisluizen van het Haringvliet (Blauw et al., dit nummer), het plaatsen van doorlaatmiddelen (Veerse Meer en Breebaartpolder) of het gedeeltelijk verwijderen van dijken zoals bij het Sieperdaschor (spontane dijkdoorbraak) en in de Paezumervlannen is gebeurd. Uiteraard moeten

De Kerf in de duinen bij Schoorl in de winter (foto: Frans Nieuwenhuizen/ Staatsbosbeheer).

... even wennen

dergelijke ingrepen zorgvuldig worden voorbereid (technisch en organisatorisch), moet met belanghebbenden rekening worden gehouden, moeten de vereiste financiën beschikbaar komen en moeten de wettelijke procedures nauwgezet worden gevolgd. Extra aandacht wordt besteed aan het in kaart brengen van de effecten op omliggende landbouwgebieden en aan maatregelen om ongewenste verzilting te voorkomen. Dat de voorbereiding van deze projecten veel tijd en geld kost is dus onvermijdelijk. Tegenover deze investeringen staan echter belangrijke baten voor de toekomst. Er zijn enorme perspectieven op het gebied van waterbeheer, natuur en recreatie (Backx & Meijer, dit nummer). Er kan worden ingespeeld op langlopende trends van zeespiegelstijging. En er liggen aanknopingspunten voor omschakelingen in de landbouw, zoals teelten op zilte grond. Uiteindelijk zullen de veranderingen in de watersystemen zich dus ook vertalen in economische baten.

Het herstellen van zoet-zoutovergangen is tot op heden vooral een bottom-up proces, waarbij vanuit de regio's initiatieven

worden ontwikkeld die leiden tot losse uitvoeringsprojecten. De lijst met gebieden die tot dusver zijn opgeknapt heeft wat dat betreft een wat willekeurig karakter. Zeker nu er ook steeds meer druk vanuit de Europese Gemeenschap komt om watersystemen te herstellen, met name wanneer deze watersystemen ook als Habitatrictlijn- of Vogelrichtlijn-gebied zijn aangewezen, groeit de landelijke noodzaak om dit beleidsthema meer structureel op te pakken. Het ligt wat dat betreft voor de hand om het uitvoeringsprogramma zoet-zoutovergangen te koppelen aan de invoering van de Europese Kaderrichtlijn Water. Bij het opstellen en uitvoeren van dit programma kan dankbaar gebruik worden gemaakt van de vele initiatieven die in de regio's worden ontwikkeld (Meijer et al.; Blauw et al., dit nummer) en van het platform herstel zoet-zoutovergangen waarbinnen kennis en ervaringen wordt uitgewisseld.

Literatuur

Lenselink, G. & R. Gerits, 2000. Kansen voor herstel van zout-zoetovergangen in Nederland. RIZA rapport 2000.032.

De themaredactie:

Ir. J.J.G.M. Backx
RWS-Rijksinstituut voor Integraal zoetwaterbeheer en afvalwaterbehandeling (RIZA)
Postbus 17, 8200 AA Lelystad
e-mail: j.backx@riza.rws.minvenw.nl

Ing. H.A. Haas
RWS-Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ)
Postbus 8039, 4330 EA Middelburg
e-mail: H.A.Haas@rikz.rws.minvenw.nl

Dr. M.L. Meijer
RWS-RIKZ
Postbus 205, 9750 AE Haren
(per 1 juli 2004): Waterschap Hunze en Aa's
Postbus 164, 9640 AD Veendam
e-mail: m.meijer@hunzeenaas.nl

Drs. P.J. van der Reest
Provincie Zeeland
Postbus 165, 4330 AD Middelburg
e-mail: pj.vd.reest@zeeland.nl

Drs. H.L. Schimmel-ten Kate
De Levende Natuur
Lekkumweg 87, 9081 AK Lekkum
e-mail: redactie@delevendenatuur.nl